

**Huvudmans yrkande om ersättning förkostnader för läcksökning på en servisleddning och för vattenåtgång lämnades utan bifall. Tillika fråga om rättegångskostnader. (47 § 2006 års lag)**

TL var vid tiden för i målet aktuellt läckage ägare till fastigheten Tibble Kyrkby 3:18, på vilken läckaget upptäcktes i fastighetens renvattensservis. Fastigheten är belägen inom verksamhetsområdet för Håbo-Tibble Kyrkby Vavverk Ekonomisk Förenings (föreningen) allmänförklarade vatten- och avloppsanläggning. Läcksökning och vattenåtgång innebar kostnader för föreningen som denna nu vill få ersatta av TL.

Föreningen yrkade ersättning för kostnader med sammanlagt 28 193 kr jämte ränta enligt 4 och 6 §§ räntelagen från 8 juni 2008 tills full betalning sker. Föreningen har vidare yrkat ersättning för kostnader avseende betalningsföreläggande med 300 kr samt för rättegångskostnader i Va-nämnden med 96 750 kr inkl. moms.

TL bestred föreningens yrkanden. Fakturabeloppet, utom vad avser 5 850 kr utgörande ersättning för vatten, vitsordades i och för sig liksom yrkade kostnader i betalningsföreläggandemålet. TL yrkade vidare ersättning för rättegångskostnader dels för målets beredande i tingsrätten med 19 875 kr inkl. moms. dels för kostnader i Va-nämnden med 102 000 kr inkl. moms.

#### **Föreningen anförde:**

Föreningen är ansvarig för driften av va-anläggningen. I denna ingår ledningar fram till förbindelsepunkten medan den del av ledningen som ligger bortom denna ingår i fastighetens installation. TLs fastighet Tibble Kyrkby 3:18 har en va-installation som via förbindelsepunkten är ansluten till den allmänförklarade va-anläggningen. Det fanns en läcka på TLs installation och installationen visade sig vara bristfälligt utförd. Under sommaren och hösten 2008 kunde de som föreningen anlitar för underhåll m.m. av va-anläggningen konstatera en dramatisk ökning avseende förbrukningen av vatten i anläggningen. Den var så pass kraftig att det indikerade endera en läcka eller att någon glömt att stänga av en kran t.ex. en trädgårdsslang som konstant stod och rann. I augusti informerades medlemmarna om att man misstänkte en läcka men man fick inte någon indikation om var en sådan kunde finnas. De anlidade, [REDACTED], åkte runt i området för att kontrollera om det pågick grävningsarbeten någonstans eller om de kunde se andra orsaker till förbrukningsökningen. Då de inte kunde finna en förklaring vände de sig till föreningens styrelse samtidigt som förbrukningen fortsatte att öka. Omkring den 20 oktober 2008 skickade föreningen ut en skrivelse till samtliga anslutna fastighetsägare där de ombads att kontrollera sina fastigheter för att försöka lokalisera läckan. Någon respons från fastighetsägarna fick man emellertid inte. Efter fortsatta forskning kunde den förmodade läckan dock slutligen lokaliseras till någon av fastigheterna Tibble Kyrkby 3:18 eller 3:19. Dessa ligger i slutet av föreningens va-nät och det var först efter att successivt lyssna och höra efter susningar i rören som andra fastigheter kunde uteslutas. Det blev nu nödvändigt att utföra diverse grävningsarbeten. Genom detta kunde man utesluta grannfastigheten 3:19 och fastställa att läckan måste vara belägen på TLs fastighet 3:18. I samband härmed tog TL kontakt med [REDACTED] i anledning av att han noterat ett susande ljud i sitt hus. När de kom ned i husets

källare kunde de konstatera ett påtagligt ljud. TL medgav att han hade hört ljudet ett tag men ändå inte kontaktat föreningen. Fortsatt sökande visade att läckan fanns inom fastighetens gräns ca fem meter från huset.

När anläggningen friställdes kunde konstateras att läckan uppkommit därför att återfyllning av ledningsschaktet inte utförts korrekt. En stor sten hade lagts ovanpå röret vilket medfört att röret tryckts ihop. Ihoptryckningen hade sedan inneburit att röret utsatts för ett sådant tryck att utmattning av röret uppkom som till slut innebar att en läcka uppstod. Föreningen lastar TL för att återfyllningen inte har varit bra och trots att det var den förste ägaren av fastigheten som utfört denna felaktigt.

För föreningen har läckan medfört kostnader för läcksökning och för ökad vattenförbrukning. Det var inte så att förbrukningen var markant högre en dag utan den stegrades. De läcksökande personerna fick på flera olika ställen avlyssna om det susade i rören. Förbrukningsökningen har varit väsentligt mycket högre än den man nu begär ersättning för. Föreningen åberopar 47 § vattentjänstlagen som grund för talan. Det yrkade beloppet avser inte kostnaderna för grävning och lagning av läckan på fastighetens va-installation utan övrigt arbete som utförts till följd av den uppkomna läckan. Föreningen vitsordar att TL betalat för grävning och lagning på fastighetens va-installation.

Föreningens kostnader fördelas bland medlemmarna enligt den årligen fastställda budgeten på årsstämma och efter varje medlems andelstal. Andelstalen är fastställda av lantmäteriet vid bildandet av föreningen. Budgeten baseras på föreningens faktiska kostnader för föregående år och de eventuella förbättringar som föreningen planerar att genomföra under det kommande året. Då inga medel hade fonderats för underhåll och reparationer hade föreningen ett underskott om ca 200 000 kr i början av år 2008. I samband med detta beslutade därför årsstämman att höja debiteringen till 1 000 kr per månad för vatten och avlopp per andel. Under 2008 krediterades ett kvartal till medlemmarna. Faktisk årskostnad var således 9 000 kr och under år 2009 krediterades två kvartal. Faktisk årskostnad det året var således 6 000 kr.

De yrkade kostnaderna framgår av i målet åberopade fakturor och ingiven sammanställning. I fråga om yrkandet för vattenåtgång, 5 850 kr, så grundas detta på att läckan orsakat en tillkommande förbrukning av i vart fall 150 kbm vilket med hänsyn till att föreningens genomsnittliga kostnad uppgår till 39 kr per kbm vållat föreningen det yrkade beloppet. Föreningen har dock kunnat konstatera att läckan de facto orsakat en betydligt större ökning av förbrukningen än vad den lagt till grund för sitt yrkande. Vid en jämförelse mellan året innan och året efter kan det konstateras att förbrukning under år 2008 vecka 22 till och med vecka 44 var 2 670 kbm större än under samma period år 2009 och 3 105 kbm större än under samma period år 2007. Föreningen har ändå valt att begränsa sitt yrkande till kostnaden för 150 kbm, vilket endast motsvarar ca fem procent av den faktiskt ökade förbrukningen.

#### **TL anförde:**

Fastigheten bebyggdes i mitten av 1960-talet och förvärvades i början av år 2007. Den ökade vattenförbrukningen i byn upptäcktes redan i juni 2008. För-

eningen tog vid den tiden inte detta på fullt allvar utan antog att ökningen kunde bero på att fastighetsägarna under sommartid vattnade mer, fyllde sina pooler och annat liknande. Föreningen väntade hela sommaren och hösten utan att göra någonting. Först under sensommaren och hösten 2008 sökte de driftsansvariga efter läckan i området där flera hundra hushåll betjänas med vatten och avlopp. Han minns en lapp till fastighetsägarna angående en eventuell läcka men tror han fick den någon gång på sensommaren. Vid den tiden hade han inte någon anledning att tro att läckan fanns på ledningar tillhörande hans fastighet. Ca två veckor före det i målet aktuella grävningstillfället på grannens tomt hörde han dock ett bubblande ljud från rören. Detta tolkade han emellertid inte som något fel utan som normala ljud, hänförliga till själva rörsystemet. För att ändå försäkra sig om sin slutsats kontaktade han en rörmokare som gjorde samma bedömning.

En morgon i oktober väcktes han av ljud utifrån, då en grävmaskin grävde ett dike utanför grannens fastighetsgräns och senare även inne på grannens tomt. Syftet med den första grävningen är oklar. Den andra grävningen gjordes förmodligen för att nå en förbindelsepunkt som betjänar både grannens och hans tomt. De hittade ingenting när de grävde utanför grannens hus. De använde de slagrutor vilket inte är vedertaget. När sedan ledningen till hans tomt ströps minskade det totala flödet i byns enda vattenmätare påtagligt och man kunde konstatera att läckan härrörde från ledning till hans fastighet.

Föreningen har påstått att det på servisledningen låg en stor sten som troligen spräckt kopparröret så att läcka uppstod. Detta bestrids eftersom skada orsakad av stenen borde ha uppstått omedelbart vid nedläggning av servisledningen. Det är inte sannolikt att en eventuell skada på ledningen skulle leda till ett större läckage först 45 år senare. Det är inte heller rimligt att förträngning eller mindre läcka skulle leda till en "förslitning" som skulle leda till ett större läckage så lång tid efteråt. En skada på grund av stenen hade visat sig omedelbart. Stenen har uppenbarligen legat i jorden sedan nedläggningen av röret på 1960-talet.

Han har inte brustit i sin omsorgsplikt eller åsidosatt gällande normer för hur en återfyllning i samband med rörets nedläggning i jorden ska ske. Han har inte heller i övrigt åsidosatt någon skyldighet i förhållande till va-verket. När skadan på servisledningen upptäcktes åtgärdade han den omgående och på egen bekostnad. - Eftersom föreningen själv orsakat kostnaderna som inte varit ändamålsenliga föreligger inte heller adekvat kausalitet till skadan.

Om han skulle anses ha att svara för någon ersättning i detta sammanhang görs gällande att föreningen varit medvållande till de skador i form av kostnader för grävningsarbeten och vattenförbrukning som den drabbats av. Den ökade vattenförbrukningen är en följd av föreningens sena agerande. Föreningen borde också ha gått in och lyssnat eller gjort andra undersökningar innan den började gräva. Hade man gjort det hade man hört de ljud som nu kom att noteras först efter de onödiga och felaktiga grävningsarbetena. Man hade inte heller kontaktat honom före grävningsarbetena trots att läckan vid denna tidpunkt var mer eller mindre inringad till att vara belägen endera på hans eller grannens tomt. Inte heller gjordes någon felsökning via den lucka som ingår i den all-

männa va-anläggningen i samlingshuset utanför tomtgränserna. Då hade läckan lätt kunnat härledas till hans tomt och grävningsarbetena hade inte varit nödvändiga. Medvållandet från föreningen ska medföra att ersättningen nedsätts till noll kr. Föreningen ska inte heller komma i en bättre situation än om det inte inträffat någon skada. Om han förbrukat vattnet hade han inte behövt betala någon ersättning alls. All förbrukning slås ut på medlemmarna i föreningen, vilka alltså betalar för detta. Föreningen har fått kostnaderna täckta av medlemmarnas avgifter, bl.a. från honom, och har därför inte i sig drabbats av några ökade kostnader. Föreningen har således redan kompenserats för en eventuell överförbrukning

Som särskilda skäl för ersättning för kostnaderna i tingsrätten åberopas att föreningen förorsakat L onödiga kostnader genom att begära att ärendet skulle överlämnas till tingsrätten i stället för till Va-nämnden.

I målet har föreningen åberopat ingivna fakturor till styrkande av sin fordran samt brev till fastighetsägarna från föreningens va-ansvarige med uppmaning att kontrollera sina va-installationer (aktbil.49). Föreningen har vidare som muntlig bevisning åberopat förhör med [REDACTED] [REDACTED] angående sin vetskap om och sitt handlande i samband med sökandet efter vattenläckan.

Partsförhör har vidare hållits med TL på dennes begäran.

[REDACTED] har bl.a. uppgivit att han deltog i grävningarna utanför fastigheten 3:19, granne till TL, där man grävde upp ett ca 12 m långt dike utanför fastighetens tomtgräns. Detta gjordes för att lokalisera föreningens vattenslang av plast och var den gick in på grannens fastighet. Vattenrörelser i plastledningar är svårt att avlyssna varför läcksökning med mikrofon över sådana ledningar inte fungerar. Det ska vara metalledningar för sådan läcksökning. När de upptäckt var ledningen gick in på tomtmark grävde de upp grannens tomt fram till den punkt där ledningen grenade sig, en del till grannen på 3:19 och den andra till TLs fastighet. Där kunde de sedan stänga av och såg var läckan måste finnas. De var sedan uppe hos TL som sade att han hört susningar/bubblanden i rören i ca två veckor och hade haft en rörmokare där och lyssnat men som menat att det kunde vara naturligt ljud. Det susande ljudet hördes tydligt i källaren och även utvändigt nära huset om man lyssnade ordentligt.

[REDACTED] har i sin utsaga bl.a. anfört att det var han som med hjälp av grävmaskin tog upp den stora sten som låg över läckstället på kopparledningen. När stenen togs upp använde han kätting och troligen lyckades han få upp stenen direkt. För att lokalisera den och kunna lyfta den måste den dock först bearbetas en del med skopa. Det var väldigt grov återfyllning runt kopparledningen och sand saknades. Det ska vara ca 15 cm sand först i ett lager runt kopparledning. Sedan kan man som återfyllning använda jord och pinnmo. Han har jobbat i branschen sedan 1970-talet men vet inte vilka regler som gällde för återfyllning på 1960-talet. Det kan emellertid inte helt uteslutas att det en gång funnits sand runt röret som med åren spolats bort.

TL har i sin utsaga bl.a. uppgivit att han kontrollerade sina vattenledningar inomhus och i källaren när han mottog en begäran därom från föreningen. Han mottog dock inte något meddelande i oktober utan tidigare på hösten sensomarmaren som han minns det. Några spår av läckor kunde han inte upptäcka vid kontrollen. Senare när han hörde som bubblanden i rören kontaktade han en rörmokare som ansåg att det kunde vara naturliga ljud när luft kom in. - Vid grävningarna när stenen skulle lyftas upp så användes ingen kätting utan man försökte lyfta ett par gånger och tappade först stenen innan denna kunde flyttas.

#### **Va-nämnden yttrade:**

Enligt 47 § Lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster - vattentjänstlagen – gäller att om huvudman för allmän va-anläggning orsakats skada av att en fastighetsägare överskridit sin rätt eller åsidosatt en skyldighet enligt vattentjänstlagen eller föreskrifter meddelade med stöd av denna, så ska fastighetsägaren återställa det som rubbats eller fullgöra det som eftersatts och ersätta skadan.

Av 21 § vattentjänstlagen framgår att en fastighetsägare inte får använda en allmän va-anläggning på ett sätt som innebär att avloppet tillförs vätskor eller annat som kan skada anläggningen på olika vis eller som medför att huvudmannen får svårt att uppfylla de krav som ställs på va-anläggningen eller sina skyldigheter enligt lag, annan författning eller avtal. Användandet får inte heller innebära ”andra olägenheter för huvudmannen eller någon annan”.

Som följer av lydelsen av 47 § förutsätter ett ansvar att fastighetsägaren aktivt eller genom passivitet åsidosatt någon rättighet eller skyldighet som gäller enligt vattentjänstlagens bestämmelser eller sådana av huvudmannen beslutade allmänna bestämmelser som avses i 23 § vattentjänstlagen. Även om ansvaret således inte kräver vållande i det enskilda fallet har i rättspraxis ändå ett förekommande ansvar avgränsats så att det krävts en överträdelse av en viss norm för att ansvar ska kunna utkrävas.

Ikraftträdandet av vattentjänstlagen har inte inneburit någon förändring med avseende på betydelsen av den praxis som tidigare utvecklats.

I prop. 2005/06 ”allmänna vattentjänster” s. 105 anges om fastighetsägarens ansvar:

Fastighetsägarnas ansvar kommer att gälla skador som uppkommit vid användningen av den allmänna anläggningen i strid med vad som följer av lagstiftningen. En del förfaranden torde strida direkt mot lagens allmänna regel om hur anläggningen får användas. Ett uppsåtligt utsläpp av olja i avloppet torde vara ett sådant fall. I övrigt blir ansvaret avhängigt av vilka närmare föreskrifter som kommunen har meddelat med stöd av lagen. Det är fastighetsägarens ansvar att vidta de åtgärder som krävs för att följa dessa föreskrifter och ansvar inträder vid överträdelse oberoende av om fastighetsägaren varit att anse som vållande i det särskilda fallet. Med hänsyn till att ansvaret förutsätter att fastighetsägaren överskrider sin rätt eller åsidosätter sina skyldigheter utesluts dock från ansvar sådana situationer som fastighetsägaren objektivt sett inte haft att räkna med eller när en skada inträffat trots att fastighetsägaren vidtagit de försiktighetsmått som kan krävas av denne.

I nu aktuellt fall har inte framkommit att föreningen som anläggningens huvudman utfärdat några föreskrifter eller allmänna råd angående brukarnas an-

svar och va-installationens underhåll och tillsyn. Om TL ska kunna anses ersättningsskyldig måste han således ha brutit mot någon föreskrift som framgår av vattentjänstlagen. Vad föreningen specifikt framfört som belastande för TL är att återfyllningen i schaktet när servisledningen lades inte utförts på ett korrekt sätt vilket skall ha orsakat skadan och därmed föreningens yrkade kostnader. Frågan om installationens beskaffenhet och utförandet av installationsarbetet är emellertid inte något som regleras i vattentjänstlagen och inte heller i 1970 års va-lag. Installationsbestämmelserna hör i stället hemma i bygglagstiftningen. Hur de ifrågavarande reglerna för återfyllnad av olika ledningsgravar kan ha sett ut vid tiden för anläggandet, troligen på 1960-talet eller tidigt 1970-tal, har inte visats i målet och som framkommit kan t.ex. ett sandlager med åren ha spolats bort från återfyllnaden. Ett eventuellt åsidosättande av skyldighet enligt Plan- och bygglagen eller andra bestämmelser i bygglagstiftningen kan inte heller, med en rimlig tolkning efter ordalydelsen i 47 § vattentjänstlagen, medföra skadeståndsskyldighet enligt sistnämnda bestämmelse. Anledning finns också till en restriktiv tolkning då de ekonomiska konsekvenserna för enskilda med ett objektivet obegränsat ansvar för ren förmögensskada som bestämmelsen öppnar för kan bli mycket betungande.

Bestämmelserna i 21 § vattentjänstlagen reglerar fastighetsägarens ansvar för användandet av den allmänna va-anläggningen och innebär sammantaget ett allmänt reglerat ansvar för fastighetsägaren att inte använda va-anläggningen på ett sätt som medför skada eller olägenhet för huvudmannen. Föreningen har framhållit att TL, trots att han hört bubblande ljud, inte kontaktade föreningen

Att en huvudman vid behov ägnar sig åt läcksökning får ses som en skyldighet inom ramen för tillsynen och underhållet av det allmänna ledningsnätet. Kostnaden härför har ett så naturligt samband med verksamheten att den ska bäras av va-kollektivet såvida inte i något särskilt fall den allmänna va-anläggningen används trots medvetande om att ett läckage förorsakar huvudmannen onödiga kostnader.

TL har såvitt framkommit inte använt va-anläggningen på något annat vis än den varit avsedd för dvs. genom att förbruka levererat vatten och avleda normalt förekommande avlopp från fastigheten. Han har i likhet med övriga fastighetsägare mottagit information från föreningens va-ansvarige med önskemål om att "vattenledningar i och ev. under husen" skulle kontrolleras för att upptäcka eventuella läckor i tappvattensystemet. Vid denna tid hade TL inte sett eller hört några läckor i huset eller under detta och hade inte anledning att kontakta föreningen. Han kontrollerade dock sina ledningar utan att upptäcka något fel. Den läcka som sedermera upptäcktes var inte heller belägen så att den kunnat upptäckas vid kontroll enligt föreningens önskemål utan fanns på ledning djupt ner i jorden, ca fem meter från husliv. Enligt samstämmiga uppgifter av L och de som arbetade med läckan fanns inga spår av vatten på markytan. Att TL, som icke fackman, när han noterade bubblande ljud från rören ett par veckor innan grävningarna ägde rum, inte kopplade detta till något läckage utan till vad som normalt kan förekomma vid luft i rören, är inte särskilt anmärkningsvärt. Han ville dock försäkra sig om att vad han hört var något som normalt förekommer och kontaktade därför rörmokare som delade hans uppfattning. Någon skyldighet att i detta läge alltid kontakta föreningen fanns inte

föreskrivet och framgick inte heller av utsänd information som endast angav att det gick bra att ringa upp ”vid frågor och funderingar”.

Vid nu angivna förhållanden kan det inte anses att TL överskridit sin rätt eller åsidosatt någon skyldighet vid användande av den allmänna va-anläggningen.

Föreningens talan ska på grund av det anförda lämnas utan bifall.

Båda parter har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader. Enligt huvudregeln i 14 § andra st. lagen (1976:839) om Statens va-nämnd kan ersättning av motparten för rättegångskostnad endast utgå om det finns särskilda skäl för det. Förutom fall av rent processuella försummelser har sådan ersättning utdömts då fråga varit om pilotmål där en viss fråga tidigare inte prövats och utgången kunde förväntas ha betydelse för många andra huvudmän och brukare av allmän va-anläggning. Även i mål där fastighetsägaren haft en mycket stor utredningsbörda har ersättning för rättegångskostnaderna kunnat dömas ut. I detta mål har TL hävdade att föreningen borde svara för kostnaderna vid tingsrätten eftersom målet överlämnats dit på föreningens begäran. Det får emellertid anses ankomma på kronofogdemyndigheten och domstolen att i sista hand avgöra forum för en tvist och uppmärksamma om ett mål felaktigt överlämnats till denna. I detta fall har föreningen också snart uppmärksammat domstolen på att Va-nämnden är rätt forum vilket L motsatte sig. Särskilda skäl för ersättning för dessa kostnader kan inte anses föreligga och inte heller i övrigt har framkommit att målet är av sådan karaktär eller att utredningsbördan varit av sådan omfattning att TL ska tillerkännas ersättning för rättegångskostnaderna. Föreningen har endast hänvisat till att regelverket ger så tydligt stöd för dess talan att den därför skulle ha rätt till rättegångskostnadsersättning. Som skäl för ersättning skulle väl denna uppfattning, som närmast innebär att motparten föranlett en onödig rättgång, någon gång kunna vara tillfyllest. Av målets utgång framgår att den angivna grunden för ersättning i detta fall inte kan medföra ersättning för föreningens processkostnader.

Va-nämnden lämnade föreningens talan utan bifall.

Va-nämnden lämnade också yrkandena om ersättning för processkostnader utan bifall.

*Beslut 2011-09-13, BVa 46*

*Mål nr Va 226/09*